

PROBLEM MERKEZLİ GÖRÜŞME*

Andreas Witzel
*Çev. Evrim Erşan***

Özet

Problem merkezli görüşme, ‘kuramın yönlendirmesi’ ile ‘araştırmada esneklik’ arasında bulunduğu varsayılan karşıtlığı, uygulayıcının bilgi kazanımını, tümdengelimsel ve tümevarımsal karşılıklılık oyunu olarak düzenleyip aşmaya çalışan, kuram üreten bir yöntemdir. Uygun iletişim stratejileri, bir taraftan sorunun görünümünün öznel olarak ortaya konuluşuna odaklanır. Diğer taraftan, teşvik edilmiş anlatımlar, düşünsel olarak zengin ve yarı yapılandırılmış görüşme destekli soruların sonucu olan karşılıklı konuşmalarla tamamlanmaktadır. Kuramsal bilgi, değerlendirme sürecinde, deneysel çözümlerle geliştirilmiş esnek kavramların kullanılması ile oluşur ve deneysel olarak kurulmuş “varsayımlar” ile veri malzemesinde sağlamlaştırılır.

Anahtar Kelimeler: Ölçme, Değerlendirme, Tümdengelim, Tümevarım, Anlatım, Karşılıklı konuşma, Yarı yapılandırılmış görüşme, Problem merkezli görüşme.

* Forum Qualitative Sozialforschung. Volume, No.1, Ocak 2000, Witzel, Andreas (2000, Januar). Das problemzentrierte Interview. Forum Qualitative Sozialforschung/ Forum: Qualitative Social Research (On-line Journal), 1 (1).

** Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Öğrencisi.

Giriş

Problem merkezli görüşmenin kuruluş ilkeleri (Witzel 1982,1985), bireysel eylemlerin olabildiğince nesnel olarak ortaya konulmasını ve yine, aynı zamanda, toplumsal gerçekliğin öznel algılanışlarının ve onunla başetme yöntemlerinin kavranmasını amaç edinir.

Eyleyenin (Akteur) bakış açısına önem veren deneysel çalışmalar ve bunun yanı sıra nitel görüşmeler “Bireyselleşme tezi” (Individualisierungsthese) (BECK 1986) ile yeni bir anlamlılık kazanmıştır. Bu teze göre, bireyler eski bağlarından (toplumsal konumlar, sınıflar vb.) kendilerini çözüp, kendilerine iş piyasası, meslek ve eğitim gibi yeni kurumsal bağlılıklar oluşturmak zorundadır. Artık eylem sonuçlarını doğrudan doğruya toplumsal engeller, eleme mekanizmaları ve toplumsal olarak eşitsiz dağıtılmış kaynaklara dayanarak açıklama imkânı kaybolmaktadır. Bireyler eylemlerinin sonuçlarını daha çok kendileri yüklenmek zorundadır. Eyleyenler bu sorumluluğu kabul ediyorlarsa ve kendilerini artan bir şekilde yaşamlarının planlama bürosu olarak görüyorlarsa, belli bir oranda kendisi üzerinde düşünme (Selbstreflexion) gerekli olmaktadır.

Toplumsallaşma araştırmalarında, örneğin, “kendi kendine toplumsallaşma” (Selbstsozialisation) (Heinz&Witzel 1995) gibi yeni yaklaşımlar, toplumsal normatif yaklaşımların aksine, bireyin toplumsal ortam ile ilişkisinde, meslek içinde, ailede, ortaklıkta kendi taleplerini geliştirmesinde, yaşamsal deneyimlerini işlemede ve kendi kaynaklarını kullanmada özel ve mesleki planlar için eylem alanları geliştirmede, bireysel başarıya dikkat çekmektedir.

1.Problem Merkezli Görüşmenin Temel Konumu

Problem merkezli görüşme, verilerin ancak önceden belirlenmiş operasyonelleştirme adımları ile oluşturulup test edilebileceğini savunan, varsayımsal-tümdengelim (hypothetico-deduktif) yöntemine eleştiriyi başlatan, kuram üreten yöntemlerden “Temellendirilmiş Kuram”a (Grounded Theory) (Glaser& Strauss 1998) dayanmaktadır. Fakat o, diğer taraftan da, görüşmeci/bilim insanı'nın konumunu deneye karşı *ilkesel açıklık* (prinzipiele Offenheit) olarak tanımlayan, kuramsal ön bilgiyi ayraç içine alıp, onu tabula rasa olarak kavramsallaştıran

“sosyolojik naturalizmin” (Hoffman-Reim 1980) saf-tümdengelimsel (naiv-deduktivistisch) duruşuna karşı da tavır alır (bkz. Kelle 1996).

Problem merkezli görüşmeye göre, bilgi kazanımı, hem bilgi toplama hem de değerlendirme sürecinde daha çok tümdengelimsel-tümevarımsal karşılıklılık ilişkisi olarak düzenlenmelidir. Kaçınılmaz olan ve bununla birlikte açıkça ortaya konulması gereken ön bilgi, veri toplama sürecinde, görüşmeci ile görüşülen arasındaki karşılıklı konuşmada soru fikirleri için bulgusal-çözümleyici bir çerçeve olarak hizmet eder. Aynı zamanda incelenen konunun özgül önemi (Relevanzsetzung) özellikle anlatımlar yoluyla desteklenerek, açıklık ilkesi gerçekleştirilir. Kuramsal bilgi, değerlendirme sürecinde daha sonraki çözümlemelerde geliştirilen ve deneysel olarak kurulmuş varsayımlarla veri malzemesinde doğrulanmış “uyaran kavramlar”ın (sensitizing concepts) (BLUMER 1954, S.7), kullanılması yoluyla oluşur. Bu esnek yöntemle sağlanmak istenen, görüşmeci/ bilim insanının soruna dair bakış açısının görüşülen kişininkini kapatmasını ve elde edilen verilerin kuramlara uydurulmak için zorlanmasını engellemektir.

Bu zeminde Problem merkezli görüşmenin üç temel konumu aşağıdaki gibi özetlenebilir:

Problem merkezlilik ile, önemli bir toplumsal soruna yönelim ifade edilmektedir ve Problem merkezlilik bilginin ya da öğrenme sürecininin (ön yorumlama) düzenlenmesini karakterize etmektedir. Görüşmeci, incelenen eylem ve yönelimlerle ilgili nesnel çerçeve bilgilerini, görüşülen kişinin açıklamalarını anlamlandırıp anlayabilmek için ve konuyla ilgili sorular, araştırma soruları sorabilmek için kullanmaktadır. Görüşmeci, geniş ve farklı veri malzemeleri üzerinde çalışmaya eş zamanlı olarak, görüşülen bireyin öznel bakış açısı üzerinde yorumlama çalışmasına başlar ve iletişimi hep daha açık seçik bir biçimde araştırma sorununa yönlendirir.

Konu yönelimlilik, incelenen konunun değişik taleplerine karşı yöntemin esnekliğini vurgulamaktadır. Dolayısıyla, Problem merkezli görüşme bir yöntemler bileşimi bağlamında oluşturulur; bunların içinde “görüşme” en önemli aracı oluşturmaktadır. Bu durumda yeni bir araştırma konusu üzerine görüşme hazırlarken, incelenen örneklemin görüşlerinin içeriği hakkında genel bir bakış elde edebilmek için, önceden bir “grup tartışması” yapmak anlamlıdır. *Yaşam öyküsü yöntemi*

(biographische Methode), bireyin toplumsal gerçeklikle tartışmaları çerçevesinde yorumlama modellerinin gelişimine işaret eder. Sonunda, görüşme, standartlaştırılmış bir soru cetveli ile örneklem sorununu çözmeye ve değişik yöntemlerle kazanılmış sonuçların birleştirilmesini ilişkilendirmeye (örnek olarak ERZBERGER 1998, s, 153 vd.) izin vermektedir. Konuşma teknikleri de daha esnek bir biçimde uygulanabilir; görüşülen kişinin merkezde olduğu bir iletişim ortamı kurmanın gereklerine uygun olarak, görüşmeci, görüşülen kişinin farklı biçimdeki düşünümselliği ve konuşma yeteneğine göre, ya daha fazla anlatıma ya da karşılıklı konuşma esnasındaki destek sorularına yönelebilir

Süreç yönelimlilik (Prozessorientierung) tüm araştırma akışına ve özellikle ön yorumlamaya ilişkindir. İletişim süreci duyarlı ve kabul edilebilir yönlendirmelerin yeniden oluşturulmasına odaklanmış olursa, soruna bakış açıları bağlamında önemsendiklerini hissettiklerinde görüşülen kişilerde güven ve içtenlik oluşmaktadır. Bu güven ilişkisi, hatırlama yeteneğini destekleyip, kendi üzerinde düşünmeyi harekete geçirir. Görüşülen kişi 'korunmamış olarak' soruna bakış açısını görüşmeci ile işbirliği içerisinde açarken, konuşma boyunca, aynı konu üzerinde hep yeni bakış açıları ve önceki ifadeler, fazla bilgi (Redudanz) ve çelişkilerle ilgili düzeltmeler gelişmektedir. Fazladan bilgiler, yorumlamayı kolaylaştıran yeni anlatımlar içerdiği sürece arzu edilir. Çelişkiler, konu edilmesi gereken bireysel kararsızlığı ve karar verememeleri ifade eder. Bu çelişkilerin temelinde, büyük olasılıkla, daha sonraki sorularla açıklanabilecek olan, görüşmecinin yanlış anlamaları ya da görüşülen kişinin hatırlamasındaki hatâlar ya da boşluklar yatmaktadır. Fakat, aynı zamanda, bu çelişkilerin nedeni yönelim sorunları, çıkar çelişkileri ve durum karşısında karar verme ikilemleri ile çelişkili eylem talepleri olabilir. Konuşmayı ilerletme ihtiyacı, özellikle Problem merkezli görüşme yaşam öyküsel görüşme olarak uygulandığında ve yaşam öykülerindeki anlatımlar ya da yaşanmış olayların anlatımı teşvik edildiğinde açıkça ortaya çıkar. *Düşünümselliğin* (Reflexion) asıl biçimi olan anlatımlar araştırma durumunun yapaylığını yıkıp, görüşülenlerin sadece "yalıtılmış sorulara, yalıtılmış yanıtlar" vermeye mecbur kalma durumunu engellemektedir (BAHRDT 1975, s.13 BERGER 1974). Kamuoyu araştırmalarında

olağan olan soru-cevap oyunu, görüşülen kişinin sistematik olarak geliştirdiği soruna dair bakış açısı üzerinde durmaktan vazgeçmeyi, açıkça kurumsallaştırmaktadır (Cicourel 1974, s.97).

2.Problem Merkezli Görüşmenin Araçları

Dört araç, Problem merkezli görüşmenin uygulanmasını olanaklı kılmakta ve onu desteklemektedir: kısa anket, yarı yapılandırılmış görüşme, konuşmanın kaydedilmesi ve konuşmayla ilgili notlar almak.

Kısa anketler, bir yandan toplumsal verilerin (yaş, ebeveynlerin meslekleri vb.) toplanmasını sağlamaktadır. Böylece, görüşülen kişinin öznel görüş açısını tartışarak sonuca varmayı hedefleyen bundan sonraki görüşme, soru-cevap şeması olarak kurulmuş sorulardan kurtulmuş olacaktır. Öte yandan, kısa anketin içerdiği bilgiler –özellikle açık uçlu bir soru ile birleştirilerek- konuşmaya girişi sağlayabilir. Böylece, sözgelişi, meslek seçimi ile ilgili bilgiler, sorun alanı olarak gençlerin okuldan meslek eğitimine geçişlerini ele alan bir araştırma için giriş sorusu olabilir (her iki yaklaşım için, 4. başlıktaki uygulamalara bakınız).

Genel olarak görüşülen kişi tarafından kabul edilen ses cihazına kayıt, görüşme tutanaklarının aksine, konuşma sürecinin güvenilir ve tam olarak ortaya konulmasına olanak sağlamaktadır. Kayıt sonunda, görüşme, eksiksiz olarak kağıda geçirilmelidir. Görüşmeci kendisini tamamıyla konuşmaya ve durumsal şartların ve sözsüz ifadelerin gözlemine yoğunlaştırabilir.

Yarı yapılandırılmış görüşmede, araştırma konuları ve yönelim çerçeveleri, hatırlatmayı kolaylaştıran unsurlar ve görüşmelerin karşılaştırılabilirliğinin güvencesi olarak korunur. İdeal olarak, yarı yapılandırılmış görüşme, tek tek ögelerin konuşma sırasında ne kadar ele alındığını kontrol etmeye yarayan bir çeşit arka plan fonu olarak görüşme sürecine eşlik eder.

Ses cihazına kaydı tamamlayıcı olarak, konuşmadan hemen sonra *birtakım notlar* alınır. Bunlar, konuşma içeriği, görüşülen kişinin durumsal ve sözsüz ifadeleri ile ilgili notlar ve görüşülen kişinin konuyla ilgili önem verdiği noktalar hakkında bir taslak içerir. Ayrıca, değerlendirmede ilham verebilecek konuyla ilgili kendiliğinden oluşan ilginç şeyler ve yorumlama fikirleri not edilir. Notlar , aynı zamanda, “kuramsal örneklem” (theoretischen Stichprobe) (Glasser ve

Strauss1998) yöntemine dayanıp, içeriksel olarak kurulmuş tek olay seçiminin ölçütlerini geliştirmek için kullanılır. Bununla, giderek karşıt durumlar oluşturulabilir, benzerlikler veya karşıt deliller aranabilir.

3.Problem Merkezli Görüşmenin Yapılandırılması

Öncelikle, doğrudan ilişki kurma, görüşme sürecinin bir parçasıdır. Konuşmanın yapılandırılması, bir yandan, anlatım üreten iletişim stratejileri ile konuşmaya giriş, genel araştırma ve geçici (Ad-hoc) sorular; öte yandan, daha özgül araştırmaların, geriye dönüp bakma, anlama soruları, yüzleşme öğeleri ile oluşan anlam üreten iletişim stratejileriyle olur.

Konuşma tutanaklarının anonim olarak kalacağına güvencesi ve istenen konuşma biçiminin açıklanmasının yanı sıra, görüşmenin başında, araştırma konusu da açıklanır. Yani araştırmacı, görüşülen kişinin açıklamalarının entelektüel verim olarak değerlendirilmeyeceğini; tam tersine, bireysel fikir ve tasavvurlar olarak kabul edileceğini açıkça ifade ederek, araştırma hedefinin hipotetik etiketlendirmesinden kendisini çekmeye çalışır.

Problem merkezli görüşme, daha başlangıçta da vurgulandığı gibi, görüşülen kişiyi kendi yönelim ve hareketlerinin uzmanı olarak kavrayan, konuşma sırasında kendisinin veya görüşmecinin ifadelerine geri dönüp düzeltebilme imkânı vererek, görüşülen kişinin kendine güvenini arttıran “söyleşi tarzında-karşılıklı konuşma” (diskursiv-dialogisches Verfahren) (Mey 1999,S145) yöntemidir. Görüşmeyi yapan kişi kendi bilgi gelişimini en azamiye çıkarabilmek için, dinlemeyi, sorular ile birleştirir. Burada, aşağıda tanıtılan, esnek olarak uygulanabilen konuşma teknikleri araştırmanın hizmetindedir.

a-Anlatım üreten iletişim stratejileri (Erzählungsgenerierende Kommunikationsstrategien)

Daha önceden hazırlanmış bir giriş sorusu, konuşmanın araştırılan probleme odaklanmasını sağlayan bir araçtır. Aynı zamanda bu soru öyle açık bir şekilde hazırlanmalıdır ki, görüşülene kendi sözcükleri ve yapılandırma (şekil verme) araçları ile doldurabileceği “boş bir sayfa” hissi vermelidir. Böyle bir soru -yukarıdaki meslek seçimi sorusuyla bağlantılı olarak- şöyle olabilir: “Kuaför olmak istiyorsunuz. Buna nasıl karar verdiniz (bu karara nasıl varıldı)? Bir anlatır mısınız?” Son cümle,

açık bir biçimde, bir kez daha, geleneksel olan ve görüşülen kişilerin de çoğu zaman beklediği, soru-cevap oyununa dayanan görüşme biçiminden vazgeçmeyi talep etmektedir.

Genel incelemeler, konuşmanın ileriki aşamasında soruna öznel bakışın tedrici olarak açılımına (açılık ilkesi ya da tümevarım) yarar. Görüşmeci, uygun sorular bulabilmek ve görüşülen kişinin bu bölümde sunduklarını daha fazla detaylandırabilmek ve konuya iyice odaklanabilmek için, giriş sorusunu takip eden anlatım dizisindeki konusal yaklaşımları hemen kavrar. Aynı zamanda, bu sorular, konuşulan konunun ne kadar ayrıntılandırılmak istendiğini belgelemektedir. Somut deneyim örnekleri veya biyografik bölümlerin rezervden çıkarılması hatırlama yetisini canlandırır; soyut, eksik veya kesin olmayan kavramları açıklar ve eylemin bağlamsal şartlarıyla somut ilişkiler kurar.

Görüşmenin karşılaştırılabilirliğini de sağlayan belirli konu alanları, görüşmeci tarafından ayraç içine alındığında, geçici soruları gerekli kılmaktadır. Bunlar yarı yapılandırılmış görüşmede konu başlığı olarak yer alabilir ya da standartlaştırılmış soruları içerebilir; bu sorular, görüşmenin genelinde soru-cevap oyunundan kaçınabilmek için, görüşmenin sonunda şu şekilde yönlendirilebilir: sözgelişi: “30 yaşına geldiğinizde nelere ulaşmış olmayı isterdiniz?” gibi.

b-Anlam üreten iletişim stratejileri (Verstandnisgenerierende Kommunikationsstrategien)

Özgül araştırmalarda görüşmeci, daha önceki veya görüşme sırasında kazandığı bilgiyi soru fikirleri için kullanırsa, tümdengelim yaklaşımını devreye sokar. Konuşma psikoterapisine dayanan konuşma ifadelerinin geri bildirimini görüşülenlerin kendisi üzerinde düşünmesini desteklemekte ve kendi bakış açılarını gözlemlemelerine ve görüşmecinin kabullenmelerini düzeltmelerine imkân vermektedir (iletişimsel doğrulama). Açıklayıcı anlama soruları, kaçamak veya çelişkili cevaplara uygulanır ve görüşülenin gündelik yaşama dair kabullenmelerini kırar. Yüzleşmeler, görüşülen kişinin bakış açısı ile ilgili diğer ayrıntılandırmaları destekler. Ayrıca, herhangi bir savunmayı kışkırtmamak için iyi bir güven ilişkisinin oluşturulmuş olması gerekir.

Anlatım üreten sorulardan anlam üreten sorulara geçiş yapmanın ne zaman gerekli olacağı sorusunun açıklanması, aslında etnometodolojide yer alan “yorumlamanın belgelendirilmesi

yöntemi”nde (Garfinkel 1962) bulunmaktadır. Yöntem, gündelik yaşamda bireylerin gerçeklik anlayışını kurmalarını ve birlikte eylem uygulamasını (praxis) sağlayan, hermeneutik süreci betimlemektedir. Yöntem, toplumbilimsel taleplere anlam yapıları bulmak için uyarlanmıştır: Anlatımdaki münferit yaklaşımların, görüşmecinin konuşmada yer verdiği (tümdengelim) daha önceki anlam yorumlama kalıplarına göre düzenlenmesi; görüşülen kişinin anlattıklarının içinde daha önceki kalıplar ile açıklanamayan münferit olaylar için yeni kalıpların aranması yoluyla (tümevarım) tamamlanır.. Görüşmeci, anlatım üreten sorularla somut anlatımlar talep edip , tek tek ifadeleri bir örneğe bağlayana kadar sorularını sorar. Tersine de, anlam üreten değişik soru teknikleri ile yeni anlam kalıpları üretilebilir ya da eski örnekler sonraki ayrıntılı ifadeler ile ya da görüşmecinin gözden geçirmeleri ile düzenlenebilir. Bu karışık konuşma stratejileri (ön bilgileri, görüşülen kişinin öznel bakış açısını kapatmadan, sorular için kullanmak) görüşmeciye büyük sorumluluk yüklemektedir. Bu yüzden, bilim insanı, görüşmeleri olabildiğince kendisi yapmalı, yardımcılara ya da araştırma kurumlarına yaptırmamalıdır.

4.Problem Merkezli Görüşmenin Değerlendirilmesi

Konu yönelimlilik ilkesine uygun olarak, farklı bilgi ilgileri ve konu bağlantıları için farklı değerlendirme yöntemleri bulunmaktadır. Özenli tek olay çözümlemesini ,bir bakıma, daha fazla olay temeline dayanan tip oluşturma ile ilişkilendirmeye çalışan aşağıdaki öneri, toplumsallaşma ve yaşam öyküsü kuramına bağlı araştırma projelerindeki yıllarca sürmüş deneyimlere dayanmaktadır (Heinz 1987, Kuhn&Witzel1999).

Tüm değerlendirme çalışmalarının temeli (Witzel 1996) tam olarak kağıda geçirilmiş görüşmelerdir. İlk adım, değerlendirenin, somut olarak daha görüşme sırasında cümle cümle yorumlayıp anlamlandırarak oluşturduğu ön yorumlamalara dayanır. Bu değerlendirme sürecinin sonuçları, öncelikle yarı yapılandırılmış görüşmeden ana başlıklar ile metnin işaretlenmesi (kuramın yönlendirmesi) ve görüşülen kişinin anlatımlarındaki yeni konusal yaklaşımların kavramsal olarak betimlenmesi ile oluşur (tümevarımsal).

Bu işaretlemeler, karmaşık erişim imkânları sağlayan elektronik kaynak kaydı olarak kullanılabilen bir 'metin veri bankası' geliştirmek için kodlama temeli olabilir. "düzeltmeler" yardımı ile yani veri bankası üzerinden kurulmuş ana başlıkların ("kodların") veya değişkenlerin (cinsiyet, meslek gibi) metin pasajları ile bağlantısı (Prein 1996), asıl metinde değişik açılardan ya da değişik metin yerleri ve tek tek olaylar arasında çapraz ilişkiler kurabilir (Kühn&Witzel 1999).

Bundan sonra konuyla ilgili göze çarpan şeylerin "yaşayan kodlar" olarak, bu yüzden de gündelik kavramlar ile çözümleyici düzenlenmesi yapılır. Bu değerlendirme fikirleri, Glaser ve Straus'un (1998) "hatırlatıcı notlar" (memos) olarak adlandırdıkları notlarda veya küçük düzenlemelerde yer bulabilirler.

Olay çözümlemesinin bir sonraki adımı, yorumlayıcının tek tek olayları iyi kavramasını sağlayacak bir olay betimlemesinden veya biyografik kronolojinin yapılmasından oluşur. Bunlar, metin parçalarının veya ayrı ayrı ifadelerin bütünsel bir bağlamda, örneğin bir biyografik seyirde düzenlenmesine imkân sağlar. Bu genel yapı, sürekli olarak yeniden yapılması gereken çözümlemelere girişte büyük kolaylık sağlayacaktır.

Dosya ya da olay değerlendirmesinde, eldeki görüşme malzemelerinin özellikleri, durumun kendine özgü yanları, yorumsal güvensizlikler, olağan dışı olay akışları ve yönlemsel hatâlar üzerine yorumlar yer alır.

Olay odaklı temel konular ve konu veya hayat hikâyesi yönelimi ile kuram üreten yorumlama adımları, ilk değerlendirme fikirlerini oluşturur. Bunlar, kesin bir ifadeye indirgenirler ve özgün metin yerlerini açıklamaları ve çözümsel ifadeleri bağlantılandırır ("açık kodlama", Strauss&Cobin1990). Aynı zamanda eylem kuramsal bir model, olaydaki konuya özgü öznel mantığın anlaşılabilirliği için kullanışlı olabilir. Bu da, yine kuramın yönlendirdiği yöntemler ile esnek yöntemlerin nasıl birbirleri ile içiçe olduklarını göstermektedir. Kuramsal kavram üretme aşaması öncelikle bireysel olarak metinde, daha sonra da değerlendirme grubunda konuşularak doğrulanır.

Sistematik olarak karşıt olayların karşılaştırılması öncelikle olayı aşan temel konular üzerinde çalışmada yoğunlaşır. Burada, münferit olayların içeriksel ifadeleri ve cinsiyet, bölge, meslek gibi göstergeleri

“âzamî ve asgarî zıtlştırma ilkesiyle” (maximaler und minimaler Kontrastierung) (Gerhard 1986, S. 69), birbirleri ile karşılaştırılıp benzerlikler ve karşı kanıtlar aranır. İlginç sorun alanları, çapraz bağlantılar vb. üzerinde çalışılır ve bunlar “hatırlatıcı notlar”da tutulur. Burada amaç, daha sonra ayıklayıcı kodlama aşamasında, kuram yönlendirmeli veya tündengelimsel, başka deneysel malzemelerle doldurulup yorumlama varsayımları olarak kullanılabilir bir tipoloji kavramı biçiminde “çekirdek kategoriler” (Straus&Corbin 1990) geliştirmektir.

1) Önermeye değer özetler: Mey 1999. s142-150, Lamnek 1989, s.74-78. Veri toplanması ve değerlendirmesi ile ilgili uygulama örneği: Schmidt-Grunert.

2) Okul, meslek ve iş organizasyonu, cinsiyet, tabaka veya bölgesel özgüllükler gibi eylem bağlamları, bireysel eylemlerin şartı oldukları veya eyleyenler bunları değiştiremedikleri sürece nesnelidirler.

Yazara Dair

Andreas Witzel, felsefe doktoru, diplomalı psikolog; 1945 yılında doğmuş, Regensburg ve Darmstadt'ta öğrenim görmüş, Bremen üniversitesinde görevli ve 1990'dan beri özel araştırma birimi 186 “Statü değişiklikleri ve yaşam akışında risk durumları”nda çalışıyor. (Bununla ilgili bilgileri <http://www.sfb186.uni-bremen.de> linkinde bulabilirsiniz)

İlgileri: Mesleksel ve meslek öncesi toplumsallaşma, özellikle gençlerin ve genç yetişkinlerin mesleksel yaşam öyküleri ile ilişkileri ve toplumsal gerçeklikle baş etme biçimleri; yorumlayıcı toplumsal araştırma, niteliksel görüşme ve onu değerlendirme yöntemleri ve niteliksel ve niceliksel yöntemlerin birleştirilmesi.

Kaynaklar

- Bahrtdt, Hans P. (1975), "Erzählte Lebensgeschichten von Arbeitern, In Martin Osterland" (Hrsg.), Frankfurt a. M.: EVA.: Arbeitssituation, Lebenslange und Konfliktpotential,
- Beck, Ulrich (1986), "Risikogesellschaft, Auf dem Weg in eine Moderne", Frankfurt a.M.:Suhrkamp.
- Berger, Hartwig (1974), Untersuchungsmethode und soziale Wirklichkeit, Frankfurt a.M.:Suhrkamp.
- Blumer, Herbert (1954), "What is Wrong with Social Research", *American Sociological Review*, 14, 3-10.
- Cicourel, Aron V. (1974), Theory and Method in a Study of Argentine Fertility, New York: Wiley.
- Erzberger, Christian (1998), Zahlen und Wörter, Die Verbindung quantitativer und qualitativer Daten und Methoden im Forschungsprozeß, Weinheim: Deutscher Studien Verlag.
- Garfinkel, Harold (1962), Common Sense Knowledge of Social Structures: The Documentary Method of Interpretation in Lay and Professional Fact Finding, In Jordan M.Scher (Ed.), Theories of the mind (pp.689-712). New York: The Free Press of Glencoe.
- Gerthardt, Uta (1986), "Sozialstruktur und Soziale Typik" *Verstehende Strukturanalyse: Die Konstruktion von Idealtypen als Analyseschritt bei der Auswertung qualitativer Forschungsmaterialien*, In Hans-Georg Soeffner (Hrsg.), (S.31-83), Frankfurt/New York: Campus.
- Glaser, Barney G. & Strauss, Anselm G. (1998), Grounded Theory Strategien Qualitativer Sozialforschung, Bern: Huber.
- Heinz Walter R. & Krüger Helga & Rettke, Ursula & Wachtweit, Erich & Witzel, Andreas (1987), "Hauptsache eine Lehrstelle", Jugendliche vor den Hürden des Arbeitsmarktes, Weinheim: Deutscher Studien Verlag.
- Heinz Walter R. & Witzel, Andreas (1995), "Verantwortung im Arbeitsleben", *Das Verantwortungsdilemma in der beruflichen Sozialisation*, In Ernst.-H. Hoff & Lothar Lappe (Hrsg.), S.99-113, Weinheim: Asanger.

- Hoffman-Riem, Christel (1980), "Zeitschrift für Soziologie und Sozialpsychologie", Die Sozialforschung einer interpretativen Soziologie, Der Datengewinn, Kölner, 32, 339-372.
- Kelle, Udo (1996), "Wahre Geschichten? Zur Theorie und Praxis qualitativer Interviews", *Die Bedeutung Theoretisches Vorwissens in der Methodologie der Grounded Theory*, S.23-48, In Rainer Strobl & Andreas Böttger (Hrsg.), Baden Baden. Nomos.
- Kühn, Thomas & Witzel, Andreas (1999), Computergestützte Auswertung biografischer Interviews mittels einer Qualitativen Datenbank Erscheint in der Reihe Arbeitspapiere des Sonderforschungsbereichs, 186 der Universität Bremen.
- Lamnek Siegfried (1989), Qualitative Sozialforschung. Band 2: Methoden und Techniken, München: Deutsche Verlags Union.
- Mey, Günter (1999), Adoleszenz, Identität, Erzählung. Theoretische, methodische und empirische Erkundungen, Berlin: Köster.
- Mönnich, Ingo & Witzel, Andreas (1994), Arbeitsmarkt und Berufsverläufe junger Erwachsener, Ein Zwischenergebnis, Zeitschrift Für Sozialisationforschung und Erziehungssoziologie, 14, 3, 263-278.
- Prein, Gerald (1996), "Wahre Geschichten? Zur Theorie und Praxis qualitativer Interviews", *Interpretative Methodologie und Computer. Kann EDV-gestützte Datenverwaltung Validitätsprobleme qualitativer Sozialforschung lösen?*, S.93-110, In Rainer Strobl Andreas Böttger (Hrsg.), , Baden Baden Nomos.
- Schmidt-Grunert, Marianne (Hg.) (1999), Sozialarbeitsforschung konkret: problemzentrierte Interviews als qualitative Erhebungsmethode, Freiburg: Lambertus.
- Strauss, Anselm & Corbin, Juliet M, (1990), Basics of Qualitative Social Research, Grounded Theory, Procedures and Techniques, Newbury Park/ London/New Delhi: Sage.
- Witzel, Andreas (1982), Verfahren der qualitativen Sozialforschung, Überblick und Alternativen, Frankfurt/New York: Campus.

- Witzel, Andreas (1989), "Qualitative Forschung in der Psychologie, Grundfragen, Verfahrensweisen, Anwendungsfelder", *Das Problemzentrierte Interview. In Gerd Juttemann*, S.227-256, (Hrsg.), Heidelberg:Asanger.
- Witzel, Andreas (1996), "Wahre Geschichten? Zur Theorie und Praxis qualitativer Interviews Auswertung problemzentrierter Interviews", *Grundlagen und Erfahrungen, Rainer Strobl Andreas Böttger*, (S.49-76 (Hrsg.)), Baden Baden Nomos.
- Witzel Andreas & Kühn, Thomas (1999), Berusbiographische Gestaltungsmodi. Eine Typologie der Orientierungen und Handlungen beim Übergang in das Erwerbsleben, Arbeitspapiere des Sonderforschungsberichts, 186 der Universität Bremen, Nr.61.